

Bolest v krku

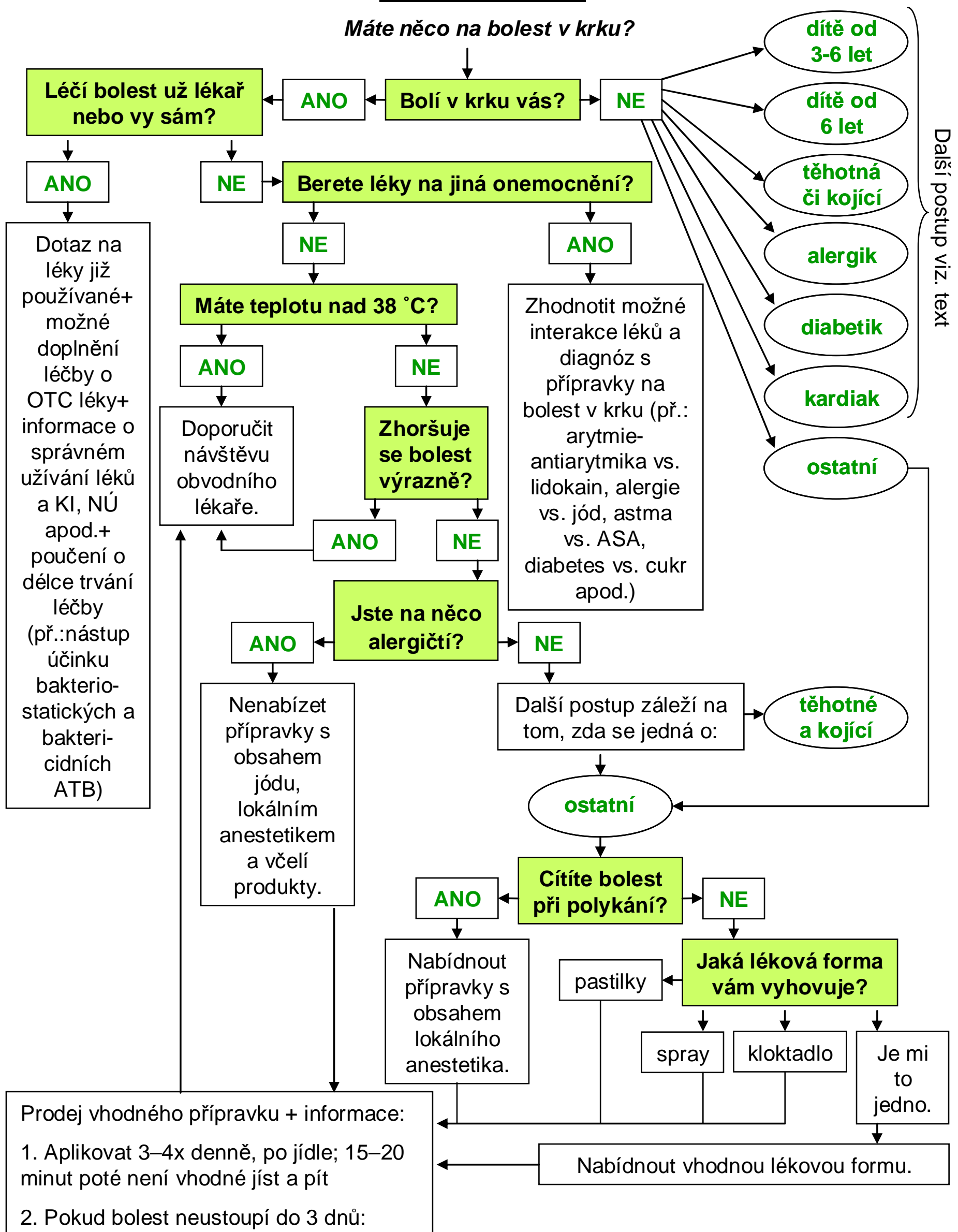
Zpracováno na základě postupu
PharmDr. Kollára, Ph.D.

Doporučený postup České lékárnické komory

BOLEST V KRKU

Máte něco na bolest v krku?

Další postup viz. text

Bolest v krku

Zpracováno na základě postupu
PharmDr. Kollára, Ph.D.

Doporučený postup České lékárnické komory

„**Bolest v krku**“ je bolest lokalizovaná do oblasti horních polykacích cest resp. dýchacích cest – hltanu, vchodu do hrtanu, hypofaryngu a nejproximálnější části jícnu, resp. je do těchto partií přenesená. Obvykle způsobuje obtíže při polykání a je vůbec nejčastějším symptomem, se kterým přicházejí pacienti k praktickému lékaři. Nejčastější **příčina bolestí v krku**: akutní infekce horních cest dýchacích. Může to ale být i symptom méně banálních onemocnění – např. stenózující procesy hrtanu v mladším věku a zhoubné nádory především po padesátém roce života.

Lékárník by v případě pacientů se zmíněným symptomem měl na jedné straně poradit se samoléčbou při banálních bolestech v krku, na druhé straně rozoznat nebezpečí prognosticky závažných onemocnění krku, které je nutné léčit pod lékařským dohledem.

První krok rozhodovacího procesu - chce pacient přípravek pro sebe nebo pro někoho jiného?

Chce-li pacient **lék na bolest v krku pro sebe**, je dobré před nabízením konkrétního přípravku zjistit, zda již není léčen lékařem, nebo si již na bolest něco nekoupil. Pokud ano, vybíráme přípravek tak, aby nedošlo k nežádoucím interakcím nebo nadbytečnému zdvojení léčby stejným či podobným lékem. Stejný postup zohlednění léčby je i v případě, kdy je pacient léčen na jiné diagnózy.

alergici a astmatici, kardiaci, těhotné a kojící ženy, diabetici a děti. Teplota nad 38 °C může naznačit, že jde o pacienta ohroženého horečkou, který by měl být co nejdříve vyšetřen lékařem, kvůli nebezpečí závažného akutního onemocnění, vyžadujícího pravděpodobně léčbu antibiotiky. Zjišťování jak dlouho bolest v krku trvá nemá velký význam, neboť několik dní neléčená bolest v krku může ustoupit po lokální podpůrné terapii (pastilky, kloktadla, spraye), naopak i jednodenní bolest razantního charakteru se schvácením organismu může být indikací k návštěvě lékaře a následné terapii antibiotiky. Více o stavu vypovídá odpověď na otázku zda se bolest výrazně zhoršuje. Pokud ano, navíc s velmi bolestivým polykáním, je lepší nechat pacienta vyšetřit u praktického lékaře. V opačném případě pokračujeme otázkou: „Jste na něco alergičtí?“. Je totiž nutné zachytit nejen alergické pacienty, u nichž je tato diagnóza léčena odborným lékařem, ale také osoby reagující např. na včelí bodnutí, určité potraviny atd. U nich bychom se měli vyvarovat přípravků s obsahem **lokálních anestetik, včelích produktů, ASA** apod. (viz dále). Přípravky s obsahem **lokálních anestetik (lidokain, benzokain, tetrakain)** jsou vhodné především u nealergických pacientů bez poruch srdečního rytmu, kteří si stěžují na silnou bolest v krku zvýrazněnou při polykání. Znečistlivující účinek těchto přípravků může usnadnit polykání a tedy příjem potravy a tekutin. Ostatním pacientům lze nabídnout přípravky v lékových formách, které jim vyhovují.

Kauzální léčba bolestí v krku představuje především aplikaci antibiotik předepsaných lékařem. Z volně prodejných antibiotik je v současné době k dispozici lokálně účinný **fusafungin (Bioparox®)**, velmi dobře působící na G+ mikroby, který lze použít i u těhotných a kojících žen, které by kvůli silnější bolesti v krku nebo povlečených mandlích byly nuceny brát silně účinné, avšak pro ně kontraindikované přípravky. Zvláště vhodný je při současném zánětu nosohltanu, díky možnosti použít nosní aplikátor.

Symptomatická léčba je indikována jako léčba samostatná u zánětlivých onemocnění primárně virové etiologie, jinak je vedena jako doplněk léčby kauzální. Symptomatická léčba bolestí v krku zahrnuje jednak léčbu **analgetickou** a jednak **lokální podpůrnou léčbu**. V případě, že dojde v důsledku bolesti k podstatnému snížení příjmu tekutin a potravy, je indikována také léčba mající za cíl udržení dostatečného stavu výživy a hydratace. U zánětlivých onemocnění v oblasti polykacích cest je k analgetické terapii z volně prodejných léčiv k dispozici řada neopioidních analgetik ve formě tablet, kapslí a sirupů (**ASA, PAR, IBU**), nebo orálních pastilek (**flurbiprofen – Strepfen®**). K lokální podpůrné terapii je možno použít celou řadu orálních antiseptik. Jsou buď na bázi **jódu (Betadine®, Jodiso®, Jox®, sol. iodi glycerolica)**, či na bázi **kvartérních amoniových zásad (benzalkonium chlorid – Septolete®, benzoxonium chlorid – Orofar®)** popřípadě jiných. Výplachy nebo cucání pastilek se obvykle provádějí 3 – 4x denně, po jídle; 15 – 20 minut poté není vhodné jíst a pít. Příznaky chronické atrofické faryngitidy mohou zlepšit inhalace, popíjení Vincentky a používání nosních sprayů s obsahem **koncentrovaného solného roztoku (Rhinobio®, Sterimar®, Mar-plus®)**, které jsou vhodné k otužování sliznic zejména na začátku topné sezóny (zvláště v panelových bytech). Při současné bolesti v krku a zahalení mají své místo zejména pastilky, které působí mukolyticky. Lze použít např. **Neobroncho®, Solmuco®/l**, pastilky s obsahem **šalvěje, heřmánku a slézu**, které jsou však kontraindikovány u těhotných žen a osob s žaludečními vředy. Vhodným doplňkem symptomatické léčby bolestí v krku je aplikace Priessnitzova obkladu, popřípadě **Aphlox-K®** pasty. Důležité je upozornit pacienta, že pokud bolest v krku neustoupí do tří dnů od začátku samoléčby, je lepší navštívit praktického lékaře.

Pokud na začátku rozhodovacího procesu lékárník zjistí, že se dotaz na bolest v krku váže na **osobu jinou než je tázající**, je nutné zjistit, zda se nejedná zejména o některého z následujících skupin pacientů:

Děti ve věku od 3 do 6 let jsou kategorií pacientů, kteří již mohou užívat pastilky rozpustné v ústech; kontraindikovány jsou přípravky s obsahem lokálních anestetik, stejně jako přípravky ve formě sprayů. Výjimkou jsou **Orofar®** spray + pastilky a **Hexoraletten N®** pastilky, které lze použít již od 4 let. U tříletých dětí volíme pouze pastilky na bázi přírodních látek, udržující čistotu v krku (Šalvějové, Emsské a Vincentka pastilky, Propolky). U čtyřletých lze, kromě již zmiňovaných, použít i pastilky s obsahem antisepticky účinných látek: **Septolete®, Angidin®** a **Tantum Verde®**. Pro pětileté děti je výběr pastilek širší o **Septofort®, Septisan®,** a silnější **Neo-angin®** a **Strepsils®** v různých příchutích. Kloktadlo nejsou indikována.

Děti ve věku od 6 let mají na výběr téměř stejný sortiment přípravků jako dospělí, s výjimkou sprayů **Jox®, Stopangin®** (od 8 let) a **Tantum Verde forte®**. Patří mezi ně i pastilky s lokálním anestetikem (**Drill®, Septolete se znečistlivujícím účinkem®**), které by se však měly použít jen v případě silné bolesti při polykání, která dětem brání v příjmu potravy a nápojů.

Těhotné či kojící ženy je nutné upozornit na riziko poškození plodu či dítěte v případě použití nevhodných přípravků. Ty, které můžeme nabídnout, jsou na bázi přírodních produktů a zahrnují Emsské a Vincentka pastilky (s opatrností u osob s poruchami srdce, ledvin a s otoky), přípravky s obsahem **šalvěje** (pastilky, **Florsalmin®**), **islandského lišejníku** (Isla-Moos tbl.) či **echinacei** a **včelí produkty** (Propolky). Z antisepticky nebo antibioticky účinných léků lze doporučit **Septisan®** tbl. a **Bioparox®** spray. Alternativou jsou **homeopatika** (Angin-Heel-S tbl., Homeogene 9 tbl., Phytolacca, Mercurius apod.).

Alergici, resp. astmatici by se z důvodu vyššího rizika alergických reakcí měli vyvarovat přípravků s obsahem **jódu, lokálních anestetik, včelích produktů** a všech dalších, u nichž výrobce upozorňuje na možnou reakci z přecitlivělosti (mimo jiné i umělá sladidla). Obezřetnosti je třeba také u **NSAID** (i lokálních – **Strepfen®** pastilky), které mohou zhoršit příznaky obou diagnóz.

Diabetikům nabízíme pouze přípravky bez cukru, mezi něž patří např. **Orofar®** a **Tantum Verde®** (pastilky i spray), **Neo-angin®, Hexoraletten N®, Septofort®** a Emsské pastilky. Pozor je třeba dát na interakci **salicylátů** (při symptomatické léčbě bolestí v krku) s **deriváty sulfonylurey**, která vede ke zvýšení účinku **antidiabetika**, a tím riziku hypoglykémie.

U kardiaků, resp. osob trpících arytmiemi (resp. užívajících **antiarytmika**) je vhodnější nedoporučovat přípravky s obsahem **lokálních anestetik** hlavně z důvodu nebezpečí nedodržení předepsaného dávkování (pacient mívá pocit, že mu 3 pastilky denně nepomůžou). Hrozí riziko proarytmogenního účinku **lokálních anestetik**.

Osobám s poruchami štítné žlázy (zejména pacientům s hypertyreózou) by neměly být aplikovány přípravky s obsahem **jódu**, stejně jako osobám s přecitlivělostí na **jód**. Opatrnosti je také třeba u osob s poruchou renálních funkcí, u malých dětí a při graviditě nebo laktaci.

Pokud se bolest v krku popřípadě angíny objevují **pravidelně několikrát ročně**, lze pacientovi nabídnout lokální nebo celková **imunostimulancia**. Jde o **lyzáty bakterií** a přírodní látky užívané k povzbuzení činnosti imunitního systému a tedy ke zvýšení odolnosti organismu. Jejich efekt nastupuje pozvolna, užívání musí být pravidelné a dlouhodobé. Z doplňků stravy lze doporučit Imunit, GS Imunostim, Preventan, Bioaktivní Influa-Zinek a doplňky stravy obsahující **propolis** či **echinaceu**. V období prvního trimestru se tyto přípravky nedoporučují. Pro dosažení optimálního účinku by se měly užívat do čistých úst, a cca 30 minut poté nejíst, nepít a nevyplachovat ústa.

Na závěr lze pacienta upozornit na **obecná pravidla**, která sama o sobě nenavodí stav bez bolesti v krku, mohou však zrychlit průběh léčby:

- udržovat čistotu krku a okolí čištěním zubů po každém jídle
- kloktat a popíjet Vincentku
- omezit příjem mléka a mléčných výrobků (při zahalení)
- omezit čokoládové výrobky a cukrovinky
- omezit kouření
- klidový režim

POUŽITÁ LITERATURA:

Rottenberg J., Kostřica R.: *Bolesti v krku. Doporučené postupy ČLS JEP*, <http://www.cls.cz>
Suchopár a kol.: *Remedia compendium. 3. vyd., 1999 Praha, Panax*
Lüllmann H., Mohr K., Wehling M.: *Farmakologie a toxikologie. 2004 Praha, Grada Publishing*
Lincová D., Farghali H. et al.: *Základní a aplikovaná farmakologie. 2002 Praha, Karolinum-Galén*
elektronické odkazy:
Mikroverz AISLP 2005.3
<http://www.safebryo.cz>
<http://www.lekarna.cz>
<http://www.zentiva.cz>

antiseptika s obsahem kvartérních amoniových sloučenin (např. **Neoseptolete®, Orofar®**) mohou po opak. podání způsobit hypersenzitivní reakce projevující se např. zarudnutím a pálením exponovaných tkání.

antiseptika s obsahem chlorhexidinu (např. **Hexoraletten N®**) mohou způsobit přechodné poruchy vnímání chutí a pocity pálení jazyka, při delším používání mohou zbarvit zuby a jazyk do hněda. Chlorhexidin je inkompatibilní s některými anionickými sloučeninami, obsaženými v zubních pastách. Při aplikaci je tedy třeba dodržet časový odstup asi 20 minut.